

САОПШТЕЊЕ ЗА ЈАВНОСТ

На основу акламацијски исказаних мишљења Форума - више од 350 архитеката и инжењера различитих струка, конзерватора, просторних планера, правника, економиста, историчара уметности - представника институција и организација Академије инжењерских наука Србије, Академије Архитектуре Србије, Удружења архитеката Србије, Архитектонског факултета Универзитета у Београду, Грађевинског факултета Универзитета у Београду, Друштва архитеката Београда, Друштва архитеката Новог Сада, Друштва архитеката Ниша, Друштва архитеката Зрењанина, Друштва архитеката Ваљева, Друштва врањских архитеката, Института за архитектуру и урбанизам Србије, Географског факултета Универзитета у Београду - Катедре за просторно планирање, Удружења урбаниста Србије, Женског архитектонског друштва, Друштва конзерватора Србије, До.ко.мо.мо. Србија, Европа Ностра Србија, Министарства простора, Регулаторног института за одрживу енергију, Нове планске праксе, Центра за експерименте и урбане студије, Удружења пејзажних архитеката Србије, одржаног 23. априла 2024. године у згради Техничких факултета у Свечаној сали Грађевинског факултета, том приликом формирана Радна група сумирала је ставове и захтеве поводом најављеног рушења и радикалне промене намене комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране:

Архитектонско-конструкциони значај ових објеката, вишеструко је стручно верификован као врхунска вредност градитељства Србије у другој половини 20. века. Најаву њиховог делимичног или потпуног рушења сматрамо у потпуности неприхватљивом.

Значај комплекса Београдског сајма као јавног добра грађана Београда и Србије и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране као управно-административних објеката Републике је незамењив. Најаву радикалне промене њихових намена и функција сматрамо у потпуности супротном јавном интересу нашег друштва у целини. Ова градитељска дела чине културни идентитет наше земље и народа, поготово у случају последица НАТО агресије 1999. године.

Град Београд мора да се развија у складу са јавним интересом као одрживо и праведно место за живот са вредним културним идентитетом. Развој Београда није сервис за остваривање приватних интереса и увећавање капитала са несагледивим штетним последицама по животно окружење, друштвену правду и културно историјско наслеђе грађана Београда и Србије.

Становници Београда имају право на свој град, право да остваре своје заједничке интересе и учествују у доношењу одлука о развоју места у којем живе. Недопустиво је да се закони и урбанистички планови злоупотребљавају од стране државне и локалне управе, да се јавним мњењем манипулише и да одлуке о будућем развоју комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране доносе искључиво некомпетентни људи са државног врха.

Комплекс Београдског сајма и ансамбл Генералштаба и Министарства одбране као културно историјско наслеђе од заједничког интереса заштићени су Уставом Републике Србије. Очување културног наслеђа и развој грађене средине колективна је одговорност свих грађана Београда и Србије, целокупне стручне јавности, професионалних архитеката, урбаниста и планера, а посебно јавних институција града Београда и Републике Србије и доносиоца одлука како на локалном тако и на највишем државном нивоу.

У складу са свим реченим, изричито захтевамо:

- Укидање постојеће и доношење нове одлуке, која одговара првобитном решењу Владе Републике Србије бр. 633-5959/2008 од 15.1.2009. године о проглашењу комплекса Београдског сајма за споменик културе као целине, којом би се заштитиле од рушења Хале 2, 3 и 4, које су по сваком основу целина са Халом 1, и утврдиле мере заштите за простор Београдског сајма у целини. Такође, тражимо постизање широког консензуса о јавном интересу у његовом даљем планском развоју.
- Да се ансамбл Генералштаба и Министарства одбране рестаурира и санира у складу са већ утврђеним мерама заштите културних добара које прописују враћање у првобитно стање, као и очување његове управно административне намене. Такође тражимо и виши степен категорисања тог архитектонског дела у статус културног добра од изузетног значаја за Републику Србију.
- Стављање ван снаге свих одлука, споразума, уговора и планова који су директно супротни Уставу, законима, и обавезујућим актима државе Србије.

Саставни део овог саопштења је и Декларација о судбини Београдског сајма и Генералштаба.

Радна група са легитимитетом стеченом на великом Форуму преко 350 архитеката, инжењера различитих струка, конзерватора, урбаниста, просторних планера, правника, економиста, историчара уметности из целе Србије 23.04.2024, извршила је анализу досадашњих активности и доступних докумената везаних за судбину комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране. У току анализе су обрађени и сви пристигли дописи и захтеви научних и стручних институција из Србије које су реаговале на најаву рушења и радикалну промену намене комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране, као и коментари и предлози учесника Форума. Детаљну анализу Радна група је извршила преко синтезног Извештаја са седам аспеката и аргумената од значаја за судбину ова два комплекса. На том основу Радна група је дефинисала

ДЕКЛАРАЦИЈУ О СУДБИНИ БЕОГРАДСКОГ САЈМА И ГЕНЕРАЛШТАБА

1. Полазећи од „Агенде 2030 за одрживи развој“ (УН, 2015) и циљева одрживог развоја као глобално утврђеног развојног оквира који је међу 193 држава чланица потписала и Република Србија, преко других глобалних докумената које је такође потписала Република Србија, Устава Републике Србије којим се одређују начела одрживог развоја (Члан 94 и Члан 97 Тачка 9), и серије Закона и стратегија којим се утврђују начела одрживог развоја, оценили смо да се досадашња реализација пројекта “Београд на води” као и наговештена планска решења инвеститора Београд на води д.о.о. крећу путем сасвим супротно од начела и циљева одрживог развоја.
2. Пројекат „Београд на води“ иницијално је утемељен на кршењу Устава и закона Републике Србије, па се и све касније активности на његовом проширењу морају посматрати кроз ту призму. Његова неуставност и незаконитост се не могу конвалидирати никаквим накнадним активностима и/или прописима и не могу се посматрати изоловано у односу на претходне фазе овог пројекта. Неуставност пројекта огледа се у усвајању Закона о утврђивању јавног интереса и посебним поступцима експропријације и издавања грађевинске дозволе ради реализације

пројекта "Београд на води". Овим законом је утврђен јавни интерес за реализацију једног у потпуности приватног пројекта комерцијалне садржине, на који се на било који начин не може примењивати институт експропријације, који супротно Уставу РС у овом случају ограничава приватну својину.

3. На исти начин грађевинско земљиште и грубо оштећени објекти ансамбла Генералштаба и Министарства одбране препуштају се незаконито иностраном инвеститору, с правом да се на њему интервенише архитектонско-урбанистичком трансформацијом по приватној вољи, занемарујући чињеницу да су објекти Законом заштићени као јавно културно добро и то по три основа.
4. Пројектом инвеститора Београд на води д.о.о, уместо урбанистичког плана користи се просторни план подручја посебне намене (ППППН) који је накнадно законски тенденциозно регулисан у корист оваквих пројеката (Члан 21, став 5), чиме су дерогирана Уставом (Члан 2) утврђена права суверенитета јединица локалне самоуправе (градске општине Града Београда), уз прећутну сагласност управе Града Београда. Препуштајући имовину грађевинског земљишта од преко 320 хектара, држава омогућава иностраном инвеститору из Уједињених Арапских Емирата, који је уговорима са државом у потпуности правно заштићен, да успостави екстериторијалност на територији Београда, са планским и архитектонским решењима која у свему одуарају од окружења и начела одрживе архитектуре и урбанизма.
5. Одлуком Владе Републике Србије (2024) о измени и допуни ППППН ради проширења пројекта "Београд на води" на 327 хектара, обухваћени су и објекти и комплекси од јавног значаја од којих је највећи и најзначајнији комплекс Београдског сајма, који је према идејним решењима иностране компаније предвиђен за рушење и претварање у стамбено насеље са пословним додатком. Уместо очувања и заштите Београдског сајма као јединствене целине, идејно решење нуди безлични комплекс стамбено пословних зграда. Тиме се ремете функционисање, комунални систем, идентитет и социјална кохезија Београда и Београђана, којима Београдски сајам представља јавно добро од посебног значаја.

Осим тога, проширењем обухвата ППППН и новом изградњом у савском приобаљу може бити значајно угрожена већ озбиљно нарушена зелена инфраструктура града, са додатним негативним последицама на квалитет ваздуха, регулацију температуре и ризиком од поплава при олујним кишама, што за последицу има угрожавање здравља становника града.

6. Ансамбл Генералштаба и Министарства одбране као урбанистичка целина, утврђена и препозната као репер идентитета Београда, са изузетним ауторским идејама модерне архитектуре, у рукама потенцијалног иностраног инвеститора креће у правцу његове архитектонско-урбанистичке девастације, мењајући изглед и карактер комплекса, уместо да се рестаурира према оригиналном пројекту арх. Николе Добровића. Чувајући своју историју и традицију и преко уметничких дела попут рестаурираних зграда Генералштаба и Министарства одбране, Србија би сачувала и значајан део свог националног идентитета, који притом нема никакво идеолошко одређење.
7. Што се тиче Београдског сајма као целине према оригиналном плану и пројектима, постоји могућност интервенција - реконструкције и уношења нових

или обнове старих садржаја (ТВ студио у музеј, рекреација, зелени појас према реци Сави, и др), у сарадњи са службама заштите културних добара. Исто тако, почетна идеја инвеститора Београд на води д.о.о. да Халу 1 на Београдском сајму претвори у оперу и балет је, поред тога што није проучена технички, функционално и уметнички, грађевински неприхватљива јер тотално занемарује конструктивна решења забележена као јединствена у свету.

8. Коначно, за оба пројекта постоји изузетан интерес јавности, не само стручне, па се у том смислу њихова реализација не сме вршити / обављати непосредним погодбама и договорима са одабраним инвеститорима, на нетранспарентан начин и без активног учешћа јавности и струке ослобођене политичког притиска.

Према наведеном сматрамо да би основни циљ Београда и његових 17 градских општина требало да буде:

УКЉУЧИТИ БЕОГРАД НА КОЛОСЕК ОДРЖИВОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА
уз четири конкретна захтева:

- Укидање постојеће и доношење нове одлуке, које садржи и материјално одговара првобитном решењу Владе Републике Србије (бр. 633-5959/2008 од 15.1.2009. године) о проглашењу комплекса Београдског сајма за споменик културе као целине, (која је незаконито стављена ван снаге 22.1.2009.) која би укључила Хале 2, 3 и 4, које су по сваком основу целина са Халом 1, и утврдила мере заштите за простор Београдског сајма у целини.
- Да се за цео простор Београдског сајма изради и усвоји урбанистички (ПДР), а никако просторни план подручја посебне намене (ПППН), уз примену одговарајућих консултација и стручне аргументације са градским властима и инвеститорима, уз демократско учешће грађана, а након рехабилитације / повратка на првобитну Одлуку о заштити Београдског сајма као целине из 2009. године и након спровођења међународног конкурса за обнову, уређење и унапређено решење простора Београдског сајма.
- Да се ансамбл Генералштаба и Министарства одбране категорише у статус културног добра од изузетног значаја за Републику Србију.
- Да се ансамбл Генералштаба и Министарства одбране рестаурира и санира у складу са већ утврђеним мерама заштите које прописују враћање у првобитно стање. Да се стратешка позиција поменутог ансамбла у зони у којој су лоциране и друге институције од националног значаја (Влада Републике Србије, МИП, Апелациони и Управни суд) испоштује, те да се задржи њена управно– административна намена, не дозвољавајући интервенције и трансформације по жељама инвеститора које профанишу карактер овог простора.
- Да се ставе ван снаге сви меморандуми, споразуми и уговори, као и да се укину све одлуке које су директно супротне законима, прописима и обавезујућим актима државе Србије, а тичу се комплекса Београдског сајма и ансамбла Генералштаба и Министарства одбране.

С поштовањем,

Академија инжењерских наука Србије (АИНС)
Академија архитектуре Србије (ААС)
Удружење архитеката Србије (УАС)
Друштво архитеката Београда (ДАБ)
Друштво архитеката Новог Сада (ДАНС)
Друштво архитеката Ниша (ДАН)
Друштво архитеката Зрењанина (ДАЗ)
Друштво архитеката Ваљева (ДАВ)
Друштво врањанских архитеката (ДВА)

Чланови стручне Радне групе:

проф. др Борислав Стојков, архитекта и урбаниста
мр Бојан Ковачевић, архитекта
проф. Иван Рашковић, архитекта
академик, проф. емеритус Бранислав Митровић, архитекта
проф. др Душан Најдановић, грађевински инжењер
проф. др Јелена Ивановић Војводић, архитекта
проф. др Марија Маруна, архитекта и урбаниста
проф. др Зора Живановић, просторни планер
проф. др Тања Дамњановић Conley, архитекта и конзерватор
др Славица Вујовић, архитекта и конзерватор
мр Лазар Кузманов, архитекта
Владислав Лалицки, архитекта
др Ива Чукић, архитекта и урбаниста
Ана Граовац, архитекта и урбаниста
Миљан Салата, архитекта
Игор Микитишин, архитекта
Александра Вукићевић, пејзажни архитекта
Јован Рајић, правник, експерт за право енергетике и животне средине
Драгомир Ристановић, архитекта, експерт за јавне политике
Лана Трајковић, студент архитектуре
Анђела Шулић, студент архитектуре
Матија Вујовић, студент архитектуре

Декларацију су подржали:

Архитектонски факултет Универзитета у Београду (АФУБГ)
Географски факултет Универзитета у Београду - Катедра за просторно планирање
Удружење урбаниста Србије (УУС)
Друштво конзерватора Србије (ДКС)
До.ко.мо.мо. Србија (национална секција - Међународне радне групе за документацију и конзервацију грађевина, места и целина модерног покрета у архитектури)
Европа Ностра Србија
Удружење пејзажних архитеката Србије (УПАС)
Регулаторни институт за обновљиву енергију и животну средину (РЕРИ)
Министарство простора
Нова планска пракса
СФЕРА (Платформа за дијалог и промоцију Архитектуре)